

pens papežskou. Tak se stalo také. Z četných udělení dispensí můžeme se zmínit alespoň o dvou případech.

Farář z Praskoles odebral se za účelem dosažení dispense do Říma a žádost svoji za dispens podporoval prohlášením, že až do všeobecného sněmu církevního (Later. IV.) bylo v Čechách starodávným zvykem, dle něhož se ženili duchovní nižších stupňův, i kněží, — a že pochází z takového manželství. Papež Honorius III., nástupce Innocence III., zplnomocnil 21. listopadu 1216 biskupa Ondřeje, aby mu udělil dispens, by úřad i obročí směl podržeti,³⁾ jako sám v nejbližší době ochotně promíjel tyto nedostatky českým klerikům, kteří se na něho, patrně již pod dojmem zakročení Ondřejova, obraceli.

Tak udílil sám dne 26. listopadu 1216 dispens M. Petrovi, kanovníku pražskému, a jeho bratru Heřmanovi, jejichž otec se oženil jako nižší duchovní a pak své syny zplodil jako jáhen a kněz.⁴⁾

Kromě toho vymohl biskup od papeže — možno říci — generální dispens kanovníkům, pocházejícím z nelegitimního lože. Na dotaz biskupův, zda taková „mají býti donuceni, aby se zřekli svých beneficií, ježto dle práva nemohou dosíci svěcení, a když nedokáží, že obdrželi po přijetí benefícia dispens od papeže, když však církev tak ordinovaných potřebuje“, odpověděl papež Honorius III. dne 29. října 1216, že „jde-li o množství a nelze-li je bez pohoršení zbavití beneficií, lze je v držení beneficií trpěti.“⁵⁾

Jaké kroky za účelem zachování celibátu podnikl Ondřej II., nelze sice jmenovitě vypsati, celkem však poměry, jaké zavládly asi tou dobou, ukazují, že bezženství kněžské stalo se zákonem v Čechách mnohem přísněji zachovávaným než dříve.⁶⁾

*

Oprava. Poslední řádka čís. 4., str. 159 má správně zníti:
29) Srv. str. 154, pozn. 6.

Emil Edgar:

CO BY MOHLO BÝTI NĚKDY VZOREM.

Na svůj kostel bývali farníci hrdi. Bývala to nejkrásnější, nejmonumentálnější stavba v obci, v ní vrcholila leckdy lidská síla budovací. Na takové stavbě se nešetřilo. Byla budována pro trochu delší věčnost než stavby profánní. Dnes je i hmotnou ne-

³⁾ *Erben*, č. 570.

⁴⁾ *Erben*, č. 571. — *Friedrich*, CDB II, č. 131 a 132.

⁵⁾ *Erben*, č. 569.

⁶⁾ Srv. *Tomek*, Dějepis města Prahy I, str. 153. — *Frind*, Kirchen-geschichte II, str. 14.

možností šilhat po katedrálách, jakýchsi zkamenělých modlitbách, vzepnutých do výše, sloužících k oslavě Boha a citu náboženského. Co prochází mozkiem a rukama XX. století je často výrazem až přehnané jednoduchosti.

Jedno ze stara zbylo: navyklí jsme názoru, že kostelu nemá scházeti odstup, snad i trocha zeleně, přes to, že v minulosti málokdy tak bylo. To zvětšuje stavební náklad; jsou tu dluhy a starosti. Přemýšlí se pak, jak by se dům Páně stal domem rentability. Generace prvých tříbitelů naší kremační praš se setká se pak třeba s takovým nápadem: Vybývá nám jedna místnost, udělejme z ní kolumbarium; plynuly by nám z něho poplatky za uložení urny do regálu nebo prozatímně schované snad do obyčejné almary. S takovým záměrem zavedli mne jednou do venkovského sboru československého. Bylo to v zadním traktu. Obvyklé činžákové schodiště k bytu farářovu, nad ním skoro u půdy nevelká komora. Málo slov stačilo, aby se upustilo od takového záměru. A mělo by stačiti všude, kde se snad myslí na podobné dodatečné „řešení“. To by nám nedělalo čest. Zde nelze připustiti nějaké nepromyšlené příštipkářství, nějakou pochybnou výpomoc z nouze. To jsou věci cti, věci veřejného zájmu, s kterými si nelze jen tak hráti. Nemůže býti důvěry a lásky k takovému odbytí.

Kde myslí československý nebo evangelický sbor na své kolumbarium, musí to předepsati projektantovi ve svém stavebním programu. Může to býti krypta pod výše položenou podlahou lodí sboru, může to býti sálek v ose sboru, přístavek nebo ochoz kolem sboru. Nehorlím pro nástěnné kolumbarium, nejméně pro zasklené výklenky, kde se nevyhneme nevkusné soukromé „výzdobě“ výklenků. Vzpomínám v tomto směru na př. na kolumbarium československého sboru v Hradci Králové, vytvořené nejstřízlivější moderní věcností. Oč je předčí na př. to staromódní a zbytečně převýšené kolumbarium na Pére Lachaise v Paříži jen tím, že všechny výklenky zakrývá kamennou deskou.

Kde se na kolumbarium nemyslilo hned od počátku, tam bude lépe vzítí to z jiného konce. Myslím na příklad lounský, jak se tam obnovila stará souvislost kostela se hřbitovem opuštěným, místem do nedávna zpustlým. Tamní kostelík sv. Petra zbudovali katolíci, hřbitov kolem něho v dochované podobě své je však dílem protestantských Loun. Má dva renesanční portály, hřbitovní zídka je promodelována starými plochými arkádami. Tu a tam náhrobky do zdi zasazené zvětňují v kamenu podobu a erb osobnosti dávno zpráchnivělé; co si z nich přečtete, toť jméno a stav zesnulého, modlitba k Bohu, leckdy výzva, abyste prosili Boha za jeho duši. Nyní se k těmto epitafům přiřadí moderní náhrobky urnové. Ze starého protestantského hřbitova stalo se urnové pohřebiště uprostřed ulic městských, v červnu t. r. bude odevzdáno veřejnosti.

Téměř všechny církve vysoko povznesly uctívání mrtvých. Pohanské i křesťanské. První křesťané dávali se rádi pochovávatí ad martyres (v sousedství mučedníků), jak o tom často vyprávějí náhrobní nápisy starokřesťanské, ve víře, že v nich získají přímluvčích a orodovníkův u Boha. Ve víře křesťanské je mrtvé tělo nadpřirozeně posvěceno, chrámem a nástrojem Ducha sv. (I. Kor. 6, 15, 19), údem těla Kristova (Aug. Serm. 161, c. 1.) a nástrojem mnoha nadpřirozených dobrých skutků. Bůh sám je jedenkrát oslaví v den soudný (I. Kor. 15, 53). Proto se vystavovala mrtvola v chrámu, proto jí církve kladla jako semeno pro budoucí zmrtvýchvstání na pole Boží, t. j. na místo posvěcené. Naši protestanti mají u kostelíka svatopetrského v Lounech nejkrásnější památku tohoto pojetí. Tam ve sboru křest vital člověka, zde zbyl památník jeho zániku. Před tím a za tím leží plynutí věčna.

Hle, to je něco, co by se dalo někdy, v případech vzácně výjimečných, obnoviti u československých a protestantských sborů. Opakuji: v případech výjimečných. Právně a zdravotně může to býti jen popelnicový hřbitov, který neinfikuje půdu. Nehorlím pro to, aby hřbitov a církve, ať jakákoliv, byly zase slučovány; možnost tu nelze však prostě škrtnouti z našeho obzoru. Může k tomu dojít i proti vůli ostatních přívrženců hnutí kremačního. Příslušníků československé církve je v místních odborech spolku „Krematorium“ leckde značné procento, nejčilejší z nich stojí leckde v čele. Evangelíků je méně. Někdy mohou padati na váhu také důvody místní. V místě není obecního hřbitova nebo vhodného pozemku obecního. Bývají také jiné překážky: starostou obce je místní děkan a pod. Nejsme pány všech prostředků.

Znamenalo by odvracet oči od reálných poměrů českých, kdyby se nepamatovalo na to, že urnové hřbitůvky, rozložené kolem sborů církve československé nebo českoobratrské mohou býti přijímány stranicky. Mezi přívrženci pohřbu žehem převažují katolíci. Pro pravověrné katolíky může mít stín jinověreckého kostela demonstrační špici. Bezvěrci přísné observance mohou namítat, že se tu hospodaří na prospěch nějaké církve. Je tedy třeba dohody s ostatními přívrženci pohřbu žehem, zda by byli ochotní, zde se zaříditi; předejde se tak zbytečnému plynutí prostředků a tříštění sil. Nedá se ovšem rozhodnouti ze vzdálené Prahy, ale je vždy radno dohodovati se s ní, s ústředím spolku „Krematorium“. Nechci říci, že bez něho se nedá nic dělat, s ním vše; jistě ale není radno zde si rozlít ocet. Jsou tam lidé schopní uděliti nějaké poučení na tomto poli, mnohé plány převalují se tam v hlavách. Tam se znalecky zajímají o to, oč se venku zajímají jen laikové. Už to je věci prospěšno. Setkáte se tam s veřejnou kontrolou kvality, ale také s opravdovou láskou k věci. Je to také kapitálově mocné centrum, vždy ochotné k podpoře dobrého díla.

Odtud nazpět k věci. Nebude pochyby, že takový urnový hřbitůvek kolem sboru bude se líbiti více než jakékoliv kolumbarium a že se brzy ukáže, že urnové pohřebiště předčí kolumbarium i po stránce ekonomické. Do výklenku kolumbaria vejde se jedna popelnice, malý urnový rov je velkou rodinnou hrobkou. Urnový náhrobek pojme třeba tři popelnice, kromě toho může být uloženo až osm popelnic do skryté cementové schrány před náhrobkem, pod prsty, do níž ukládají květiny své jemné kořeny. Takový kamenný archiv generací vnese do prostoru kolem sboru určité hodnoty výtvarné a vzpomínkové; zemřelí nebudou nám scházet s očí, budoucím budou vyprávět, jak jsme je uměli mít rádi. Pevnou ohradní zdí vytvoří si sbor zase prostor kolem sebe, stromy, keře a náhrobky vytvoří mu přechod do krajiny. Nejbližší okolí sboru se tak zkrášlí a jistě zvroucní. Staré hřbitovní pompy nemusíte se tu obávat: urna svým drobným měřítkem nesvádí k zevnějším okázalostem.

I tam, kde se pro takový záměr získá kladný poměr veřejnosti, budou to obrazy vzácné, výjimečné. Vyvstanou spíše na venkově než ve větších městech. Bude nutno vzít každý případ zvláště pečlivě se podívat na jeho příhodnost a možnosti přízpůsobení. Z obnovy staré souvislosti sboru se hřbitovem je vyloučeno vše, co neskýtá žádoucí rámec, co stojí na př. v řadě domů nebo je příliš utlačeno většími stavebními komplexy svého okolí. Urnový hřbitůvek může vyvstati jen tam, kde je kolem sboru dosti volného prostranství, vhodného a klidného okolí. V budoucnosti může to vésti někdy k úmyslnému odvratu od náměstí, dále ven ze středu města, k vědomému umístění sboru na pokraji lesíka, který ve venkovských, zvláště horských městečkách bývá často blízký (i straň za sborem může být zabrána). To však nemusí vésti k naprostému rozvázání formy. Souhra s přírodou nemůže být jen náhodná; celek musí vydati dílo architektonicky harmonické a rytmické, i když budeme toužit po tom, aby projektant urnového hřbitova měl oči a vzlet výtvarného básníka.

ROZHLED PO DÍLE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ.

(Ze zprávy předsednictva prvního řádného sněmu církve českosl. k II. zasedání sněmovnímu ve dnech 28., 29. a 30. března 1931.)

Církev československá vyhlášena byla z usnesení schůze „Klubu reformního duchovenstva“ římskokatolického 8. ledna 1920.

Nová církev řídila se v prvních dobách „Zatímním řádem“, který vydán 24. ledna tehdejším církevním výborem.

Nové stanovy církevní usneseno vydati na sjezdu delegátů 8. ledna 1921 v Praze, kde přijaty i duchovní (ideové) směrnice